

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών
(09. Therīgāthā-aṭṭhakathā)

16. Το μεγάλο βιβλίο (16. Mahānipāto)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών

16. Mahānipāto

1. Sumedhātherīgāthāvaṇṇanā

450-524. Mahānipāte mantāvatīyā nagaretiādikā sumedhāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī, sakkaccaṃ vimokkhasambhāre sambhārentī koṇāgamanassa bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā, attano sakhīhi kuladhītāhi saddhiṃ ekajjhāsayā hutvā mahantaṃ ārāmaṃ kāretvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa niyyādesi. Sā tena puññakammena kāyassa bheda tāvatimsaṃ upagacchi. Tattha yāvatāyukaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā tato cutā yāmesu upapajji. Tato cutā tusitesu, tato cutā nimmānaratīsu, tato cutā paranimmitavasavattīsūti anukkamena pañcasu kāmasaggesu uppajjitvā tattha tattha devarājūnaṃ mahesī hutvā tato cutā kassapassa bhagavato kāle mahāvibhavassa seṭṭhino dhītā hutvā anukkamena viññutaṃ patvā sāsane abhippasannā hutvā ratanattayaṃ uddissa uḷārapuññakammaṃ akāsi.

Tattha yāvajīvaṃ dhammūpajjivīni kusaladhammaniratā hutvā tato cutā tāvatimsesu nibbattitvā aparāparaṃ sugatīsuyeva saṃsarantī, imasmiṃ buddhuppāde mantāvatīnagare koṇcassa nāma rañño dhītā hutvā nibbatti. Tassā mātāpitāro sumedhāti nāmaṃ akaṃsu. Taṃ anukkamena vuddhippattavayappattakāle mātāpitāro “vāraṇavatīnagare anikarattassa nāma rañño dassāmā”ti sammantesuṃ. Sā pana daharakālato paṭṭhāya attano samānavayāhi rājakaññāhi dāsijanehi ca saddhiṃ bhikkhunupassayaṃ gantvā bhikkhunīnaṃ santike dhammaṃ sutvā cirakālato paṭṭhāya katādhikāratāya saṃsāre jātaṃvegā sāsane abhippasannā hutvā vayappattakāle kāmehi vinivattitamānasā ahosi. Tena sā mātāpitūnaṃ ñātīnaṃ sammantanaṃ sutvā “na mayhaṃ gharāvāsena kiccaṃ, pabbajissāmaha”nti āha. Taṃ mātāpitāro gharāvāse niyojenta nānappakārena yācantāpi saññāpetuṃ nāsakkhiṃsu. Sā “evaṃ me pabbajituṃ labbhatī”ti khaggaṃ gahetvā sayameva attano kese chinditvā te eva kese ārabha paṭikkūlamānasikāraṃ pavattentī tattha katādhikāratāya bhikkhunīnaṃ santike manasikāravidhānassa sutapubbattā ca asubhanimittaṃ uppādetvā tattha paṭhamajjhānaṃ adhigacchi. Adhigatapaṭhamajjhānā ca attanā gharāvāse uyyojetuṃ upagate mātāpitāro ādiṃ katvā antojanaparijanaṃ sabbaṃ rājakulaṃ sāsane abhippasannaṃ kāretvā gharato nikkhamitvā bhikkhunupassayaṃ gantvā pabbaji. Pabbajitvā ca vipassanaṃ paṭṭhapetvā sammadeva paripakkaññā vimuttiparipācanīyānaṃ dhammānaṃ visesitāya na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne

“Bhagavati koṇāgamane, saṅghārāmaṃhi navanivesamhi;
Sakhiyo tisso janiyo, vihāradānaṃ adāsīmha.

“Dasakkhattuṃ satakkhattuṃ, dasasatakkhattuṃ satāni ca satakkhattuṃ;
Devesu upapajjimha, ko pana vādo manussesu.

“Devesu mahiddhikā ahumha, mānusakamhi ko pana vādo;
Sattaratanassa mahesī, itthiratanam aham āsiṃ.

“Idha sañcitakusalā, susamiddhakulappajā;
Dhanañjānī ca khemā ca, ahampi ca tayo janā.

“Ārāmaṃ sukataṃ katvā, sabbāvayavamaṇḍitaṃ;
Buddhappamukhasaṅghassa, niyyādetvā pamoditā.

“Yattha yatthūpapajjāmi, tassa kammaṣṣa vāhasā;
Devesu aggaṭṭhaṃ pattā, manussesu tattheva ca.

“Imasmiṃyeva kappamhi, brahmabandhu mahāyaso;
Kassapo nāma gottena, uppajji vadataṃ varo.

“Upaṭṭhāko mahesissa, tadā āsi narissaro;
Kāsirājā kiki nāma, bārāṇasipuruttame.

“Tassāsuṃ satta dhītaro, rājakaññā sukhedhitā;
Buddhopaṭṭhānaniratā, brahmacariyaṃ carimṃsu tā.

“Tāsaṃ sahāyikā hutvā, sīlesu susamāhitā;
Datvā dānāni sakkaccaṃ, agāreva vataṃ carim.

“Tena kammena sukatenā, cetanāpaṇidhīhi ca;
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatimsūpagā aham.

“Tato cutā yāmamagaṃ, tatohaṃ tusitaṃ gatā;
Tato ca nimmānaratiṃ, vasavattipuraṃ gatā.

“Yattha yatthūpapajjāmi, puññakammasamohitā;
Tattha tattheva rājūnaṃ, mahesittamahārayiṃ.

“Tato cutā manussatte, rājūnaṃ cakkavattiṇaṃ;
Maṇḍalīnañca rājūnaṃ, mahesittamakārayiṃ.

“Sampattimanubhotvāna, devesu mānusesu ca;
Sabbattha sukhitā hutvā, nekajātisu saṃsariṃ.

“So hetu so pabhavo, tammūlaṃ sāva sāsane khantī;
Taṃ paṭhamasamodhānaṃ, taṃ dhammaratāya nibbānaṃ.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā;
Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharāmi anāsavā.

“Svāgataṃ vata me āsi, buddhaseṭṭhassa santike;
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

“Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime;
Chalābhiññā sacchikatā, kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena -

450. “Mantāvatiyā nagare, rañño koṇcassa aggamaheṣiyā;
Dhītā āsiṃ sumedhā, pasāditā sāsanaṅkarehi.
451. “Sīlavatī cittakathā, bahussutā buddhasāsane vinitā;
Mātāpitāro upagamma, bhaṇati ubhaya nisāmetha.
452. “Nibbānābhiraṭṭhaṃ, asassataṃ bhavagataṃ yadipi dibbaṃ;
Kimaṅgaṃ pana tucchā kāmā, appassādā bahuvighātā.
453. “Kāmā kaṭukā āsī, visūpamā yesu mucchitā bālā;
Te dīgharattaṃ niraye, samappitā haññante dukkhitā.
454. “Socanti pāpakammā, vinipāte pāpavaddhino sadā;
Kāyena ca vācāya ca, manasā ca asaṃvutā bālā.
455. “Bālā te duppaññā, acetanā dukkhasamudayoruddhā;
Desente ajānantā, na bujjhare ariyasaccāni.
456. “Saccāni ‘amma’buddhavaradesi, tāni te bahutarā ajānantā ye;
Abhinandanti bhavagataṃ, pihenti devesu upapattiṃ.
457. “Devesupi upapatti, asassatā bhavagate aniccamhi;
Na ca santasanti bālā, punappunaṃ jāyitabbassa.
458. “Cattāro vinipātā, duve ca gatiyo kathaṅci labbhanti;
Na ca vinipātagatānaṃ, pabbajjā atthi nirayesu.
459. “Anujānātha maṃ ubhaya, pabbajituṃ dasabalassa pāvacane;
Appossukkā ghaṭissaṃ, jātimaṇṇappahānāya.
460. “Kiṃ bhavagate abhinandi, tena kāyakalinā asārena;
Bhavataṇhāya nirodhā, anujānātha pabbajissāmi.
461. “Buddhānaṃ uppādo, vivajjito akkhaṇo khaṇo laddho;
Sīlāni brahmacariyaṃ, yāvajīvaṃ na dūseyyaṃ.
462. “Evaṃ bhaṇati sumedhā, mātāpitāro ‘na tāva āhāraṃ;
Āharissaṃ gahaṭṭhā, maraṇavasamaṃ gatāva hessāmi’.
463. “Mātā dukkhitā rodati pitā ca;
Assā sabbaso samabhihato;
Ghaṭenti saññāpetuṃ, pāsādatale chamāpatitaṃ.
464. “Uṭṭhehi puttaka kiṃ soci, tena dinnāsī vāraṇavatimhi;
Rājā anīkaratto, abhirūpo tassa tvaṃ dinnā.

465. “Aggamaheṣī bhavissasi, anikarattassa rājino bhariyā;
Sīlāni brahmacariyaṃ, pabbajjā dukkarā puttaka.
466. “Rajje āṇā dhanamissariyaṃ, bhogā sukhā daharikāsi;
Bhuñjāhi kāmabhoge, vāreyyaṃ hotu te putta.
467. “Atha ne bhaṇati sumedhā, mā edisikāni bhavagatamasāraṃ;
Pabbajjā vā hohiti, maraṇaṃ vā me na ceva vāreyyaṃ.
468. “Kimiva pūtikāyamasuciṃ, savanagandhaṃ bhayānakaṃ kuṇapaṃ;
Abhisamviseyyaṃ bhastaṃ, asakiṃ paggharitaṃ asucipuṇṇaṃ.
469. “Kimiva taṃ jānanti, vikūlakaṃ maṃsasoṇitupalittaṃ;
Kimikulalayaṃ sakuṇabhattaṃ, kaḷevaraṃ kissa diyaṭṭi.
470. “Nibbuyhati susānaṃ, aciraṃ kāyo apetaṃ āhāro;
Chuddho kaḷiṅgaraṃ viya, jigucchamānehi ṇāṭhi.
471. “Chuddhūna naṃ susāne, parabhattaṃ nhāyanti jigucchantā;
Niyakā mātāpitara, kiṃ pana sādharmaṇā janatā.
472. “Ajjhositā asāre, kaḷevare aṭṭhinhārusaṅghāte;
Kheḷassuccārassavaparipuṇṇe pūtikāyamhi.
473. “Yo naṃ vinibbhujitvā, abbhantaramassa bāhiraṃ kayirā;
Gandhassa asahamānā, sakāpi mātā jiguccheyya.
474. “Khandhadhātuāyatanaṃ, saṅkhattaṃ jātimūlakaṃ dukkhaṃ;
Yoniso anuvicinantī, vāreyyaṃ kissa iccheyyaṃ.
475. “Divase divase tisatti, satāni navanavā pateyyuṃ kāyamhi;
Vassasatampi ca ghāto, seyyo dukkhassa cevaṃ khayō.
476. “Ajjhupagacche ghātaṃ, yo viññāyevaṃ satthuno vacanaṃ;
Dīgho tesāṃ saṃsāro, punappunaṃ haññamānānaṃ.
477. “Devesu manussesu ca, tiracchānayaniyā asurakāye;
Petesu ca nirayesu ca, aparimitā dissante ghātā.
478. “Ghātā nirayesu bahū, vinipātagatassa pīḷiyamānassa;
Devesupi attānaṃ, nibbānasukhā paraṃ natthi.
479. “Pattā te nibbānaṃ, ye yuttā dasabalassa pāvācane;
Appossukkā ghaṭenti, jātimaraṇappahānāya.
480. “Ajjeva tātabhinikkhamissaṃ, bhogehi kiṃ asārehi;
Nibbinā me kāmā, vantasamā tālavatthukatā.
481. “Sā cevaṃ bhaṇati pitaramanīkaratto, ca yassa sā dinnā;
Upayāsi vāraṇavate, vāreyyamupaṭṭhite kāle.

482. “Atha asitanicitamuduke, kese khaggena chindiya sumedhā;
Pāsādaṃ pidahitvā, paṭhamajjhānaṃ samāpajji.
483. “Sā ca tahiṃ samāpannā, anīkaratto ca āgato nagaraṃ;
Pāsāde ca sumedhā, aniccasaññaṃ subhāveti.
484. “Sā ca manasi karoti, anīkaratto ca āruhi turitaṃ;
Maṇikanakabhūsitāṅgo, katañjalī yācati sumedhaṃ.
485. “Rajje āṇā dhanamissariyaṃ, bhogā sukhā daharikāsi;
Bhuñjāhi kāmabhoge, kāmasukhā dullabhā loke.
486. “Nissaṭṭhaṃ te rajjaṃ, bhoge bhuñjassu dehi dānāni;
Mā dummanā ahosi, mātāpitāro te dukkhitā.
487. “Taṃ taṃ bhaṇati sumedhā, kāmehi anattikā vigatamohā;
Mā kāme abhinandi, kāmesvādīnaṃ passa.
488. “Cātuddīpo rājā, mandhātā āsi kāmabhoginamaggo;
Atitto kālaṅkato, na cassa paripūrītā icchā.
489. “Satta ratanāni vasseyya, vuṭṭhimā dasadisā samantena;
Na catthi titti kāmānaṃ, atittāva maranti narā.
490. “Asisūnūpamā kāmā, kāmā sappasiropamā;
Ukkopamā anudahanti, aṭṭhikaṅkalasannibhā.
491. “Aniccā adhuvā kāmā, bahudukkhā mahāvisā;
Ayoguḷova santatto, aghamūlā dukhapphalā.
492. “Rukkhaphalūpamā kāmā, maṃsapesūpamā dukhā;
Supinopamā vañcaniyā, kāmā yācitakūpamā.
493. “Sattisūlūpamā kāmā, rogo gaṇḍo aghaṃ nighaṃ;
Aṅgārakāsusadisā, aghamūlaṃ bhayaṃ vadho.
494. “Evaṃ bahudukkhā kāmā, akkhātā antarāyikā;
Gacchatha na me bhavagate, vissāso atthi attano.
495. “Kiṃ mama paro karissati, attano sīsamhi ḍayhamānamhi;
Anubandhe jarāmaraṇe, tassa ghātāya ghaṭṭitabbaṃ.
496. “Dvāraṃ apāpuritvānaṃ, mātāpitāro anīkarattañca;
Disvāna chamaṃ nisinne, rodante idamavocaṃ.
497. “Dīgho bālānaṃ saṃsāro, punappunañca rodattaṃ;
Anamatagge pitu maraṇe, bhātu vadhe attano ca vadhe.
498. “Assu thaññaṃ rudhiraṃ, saṃsāraṃ anamataggato saratha;
Sattānaṃ saṃsarattaṃ, sarāhi aṭṭhīnañca sannicayaṃ.

499. “Sara caturodadhī, upanīte assuthaññarudhiramhi;
Sara ekakappamatthīnaṃ, sañcayaṃ vipulena samaṃ.
500. “Anamatagge saṃsarato, mahiṃ jambudīpamupanītaṃ;
Kolaṭṭhimattagūlikā, mātā mātusveva nappahonti.
501. “Tiṇakaṭṭhasākāhāpālāsaṃ, upanītaṃ anamataggato sara;
Caturaṅgulikā ghaṭikā, pitupitusveva nappahonti.
502. “Sara kāṇakacchapaṃ pubbasamudde, aparato ca yugachiddaṃ;
Siraṃ tassa ca paṭimukkaṃ, manussalābhamhi opammaṃ.
503. “Sara rūpaṃ pheṇapiṇḍopamassa, kāyakalino asārassa;
Khandhe passa anicce, sarāhi niraye bahuviḥhāte.
504. “Sara kaṭasiṃ vaḍḍhente, punappunaṃ tāsū tāsū jātīsu;
Sara kumbhīlabhayāni ca, sarāhi cattāri saccāni.
505. “Amataṃhi vijjamāne, kiṃ tava pañcakaṭṭhena pītena;
Sabbā hi kāmaratiyo, kaṭṭhakataraṃ pañcakaṭṭhena.
506. “Amataṃhi vijjamāne, kiṃ tava kāmeḥi ye pariḷāhā;
Sabbā hi kāmaratiyo, jalitā kuthitā kampitā santāpitā.
507. “Asapattamaṃhi samāne, kiṃ tava kāmeḥi ye bahusapattā;
Rājaggicoraudakappiyehi, sādāraṇā kāmā bahusapattā.
508. “Mokkhamhi vijjamāne, kiṃ tava kāmeḥi yesu vadhabandho;
Kāmesu hi asakāmā, vadhabandhadukkhāni anubhonti.
509. “Ādīpitā tiṇukkā, gaṇhantaṃ dahanti neva muñcantaṃ;
Ukkopamā hi kāmā, dahanti ye te na muñcanti.
510. “Mā appakassa hetu, kāmasukhassa vipulaṃ jahī sukhaṃ;
Mā puthulomova baḷisaṃ, gilitvā pacchā vihaññasi.
511. “Kāmaṃ kāmesu damassu, tāva sunakhova saṅkhalābaddho;
Kāhinti khu taṃ kāmā, chātā sunakhaṃva caṇḍālā.
512. “Aparimitaṇca dukkhaṃ, bahūni ca cittadomanassāni;
Anubhohisi kāmāyutto, paṭinissaja addhuve kāme.
513. “Ajaramhi vijjamāne, kiṃ tava kāmeḥi yesu jarā;
Maraṇabyādhigahitā, sabbā sabbattha jātiyo.
514. “Idamajaramidamamaraṃ, idamajaraṃmaram padamasokaṃ;
Asapattamasambādhaṃ, akhalitamabhayaṃ nirupatāpaṃ.
515. “Adhigatamidaṃ bahūhi, amataṃ ajjāpi ca labhanīyamidaṃ;
Yo yoniso payuñjati, na ca sakkā aghaṭamānena.

516. “Evaṃ bhaṇati sumedhā, saṅkhāragate ratiṃ alabhamānā;
Anunentī anikarattaṃ, kese ca chamaṃ khipi sumedhā.
517. “Uṭṭhāya anikaratto, pañjaliko yācatassā pitaraṃ so;
Vissajjetha sumedhaṃ, pabbajituṃ vimokkhasaccadassā.
518. “Vissajjitā mātāpitūhi, pabbaji sokabhayabhītā;
Cha abhiññā sacchikatā, aggaphalaṃ sikkhamānāya.
519. “Acchariyamabbhutaṃ taṃ, nibbānaṃ āsi rājakaññāya;
Pubbenivāsacaritaṃ, yathā byākari pacchime kāle.
520. “Bhagavati koṇāgamane, saṅghārāmaṃhi navanivesaṃhi;
Sakhiyo tisso janiyo, viharādānaṃ adāsima.
521. “Dasakkhattuṃ satakkhattuṃ, dasasatakkhattuṃ satāni ca satakkhattuṃ;
Devesu upapajjima, ko pana vādo manussesu.
522. “Devesu mahiddhikā ahuma, mānusakamhi ko pana vādo;
Sattaratanassa mahesī, itthiratanam ahaṃ āsiṃ.
523. “So hetu so pabhavo, taṃ mūlaṃ sāva sāsane khantī;
Taṃ paṭhamasamodhānaṃ, taṃ dhammaratāya nibbānaṃ.
524. “Evaṃ karonti ye saddahanti, vacanaṃ anomapaññassa;
Nibbindanti bhavagate, nibbinditvā virajjanti”ti. -

Imā gāthā abhāsi.

Tattha mantavatiyā nagareti mantavatīti evaṃnāmake nagare. Rañño koñcassāti koñcassa nāma rañño mahesiyā kucchimhi jātā dhītā āsiṃ. Sumedhāti nāmena sumedhā. Pasāditā sāsanakarehīti satthusāsanakarehi ariyehi dhammadesanāya sāsane pasāditā sañjātaratanattayappasādā katā.

Sīlavatīti ācārasīlasampannā. Cittakathāti cittadhammakathā. Bahussutāti bhikkhunīnaṃ santike pariyattidhammassutiyutā. Buddhasāsane vinītāti evaṃ pavatti, evaṃ nivatti, iti sīlaṃ, iti samādhi, iti paññāti suttānugatenā yonisomanasikārena tadaṅgato kilesānaṃ vinivattattā buddhānaṃ sāsane vinītā saṃyatakāyavācācittā. Ubhayo nisāmethāti tumhe dvepi mama vacanaṃ nisāmetha, mātāpitara upagantvā bhaṇatīti yojanā.

Yadipi dibbanti devalokapariyāpannampi bhavagataṃ nāma sabbampi asassataṃ aniccaṃ dukkhaṃ vipariṇāmadhammaṃ. Kimaṅgaṃ pana tucchā kāmāti kimaṅgaṃ pana mānusakā kāmā, te sabbepi asārabhāvato tucchā rittā, satthadhārāyaṃ madhubindu viya appassādā, etarahi āyatiñca vipuladukkhatāya bahuviḥhātā.

Kaṭukāti anitṭhā. Sappaṭibhayaṭṭhena āsivisūpamā. Yesu kāmesu. Mucchitāti ajjhositā. Samappitāti sakammunā sabbaso appitā khittā, upapannāti attho. Haññanteti bādhiyanti.

Vinipāteti apāye.

Acetanāti attahitacetanāya abhāvena acetanā. Dukkhasamudayoruddhāti taṇhānimittasaṃsāre avaruddhā. Desenteti catusaccadhamme desiyamāne. Ajānantāti atthaṃ ajānantā. Na bujjhare ariyasaccānīti dukkhādīni ariyasaccāni na paṭibujjhanti.

Ammāti mātaraṃ pamukhaṃ katvā ālapati. Te bahutarā ajānantāti ye abhinandanti bhavagataṃ pihenti devesu upapattiṃ buddhavaradesitāni saccāni ajānantā, teyeva ca imasmiṃ loke bahutarāti yojanā.

Bhavagate aniccamhīti sabbasmiṃ bhava anicce devesu upapatti na sassatā, evaṃ santepe na ca santasanti bālā na uttasanti na saṃvegaṃ āpajjanti. Punappunaṃ jāyitabbassāti aparāparaṃ upapajjamānassa.

Cattāro vinipātāti nirayo tiracchānayoni pettivisayo asurayonīti ime cattāro sukhasamussayato vinipātagatiyo. Manussadevūpapattisaññitā pana dveva gatiyo kathañci kicchena kasirena labbhanti puñṇakammassa dukkarattā. Nirayesūti sukharahitesu apāyesu.

Appossukkāti aññakiccesu nirussukkā. Ghaṭṭissanti vāyamissaṃ bhāvanaṃ anuyuñjissāmi, kāyakalinā asārena bhavagate kiṃ abhinanditenāti yojanā.

Bhavataṇhāya nirodhāti bhavagatāya taṇhāya nirodhahetu nirodhatthaṃ.

Buddhānaṃ uppādo laddho, vivajjito nirayūpapattiādiko aṭṭhavidho akkhaṇo, khaṇo navamo khaṇo laddhoti yojanā. Sīlānīti catupārisuddhisīlāni. Brahmacariyanti sāsana Brahmacariyaṃ. Na dūseyyanti na kopeyyāmi.

Na tāva āhāraṃ āharissaṃ gahaṭṭhāti “neva tāva ahaṃ gahaṭṭhā hutvā āhāraṃ āharissāmi, sace pabbajjaṃ na labhissāmi, maraṇavasameva gatā bhavissāmi”ti evaṃ sumedhā mātāpitāro bhaṇatīti yojanā.

Assāti sumedhāya. Sabbaso samabhihatoti assūhi sabbaso abhihatamukho. Ghaṭṭenti saññāpetunti pāsādatale chamāpatitaṃ sumedhaṃ mātā ca pitā ca gihibhāvāya saññāpetuṃ ghaṭṭenti vāyamanti. “Ghaṭṭenti vāyamanti”tipi pāṭho, so evattho.

Kiṃ socitenāti “pabbajjaṃ na labhissāmi”ti kiṃ socanena. Dinnāsi vāraṇavatimhīti vāraṇavatīnagare dinnā asi. “Dinnāsī”ti vatvā punapi “tvaṃ dinnā”ti vacanaṃ daḷhaṃ dinnabhāvadassanattaṃ.

Rajje āṇāti anikarattassa rajje tava āṇā pavattati. Dhanamissariyanti imasmiṃ kule patikule ca dhanaṃ issariyañca, bhogā sukhā ativiya iṭṭhā bhogāti sabbamidaṃ tuyhaṃ upaṭṭhitaṃ hatthagataṃ. Daharikāsīti taruṇī cāsi, tasmā bhuñjāhi kāmabhoge. Tena kāraṇena vāreyyaṃ hotu te puttāti yojanā.

Neti mātāpitāro. Mā edisikānīti evarūpāni rajje āṇādīni mā bhavantu. Kasmāti ce āha “bhagavatamasāra”ntiādi.

Kimivāti kimi viya. Pūtikāyanti imaṃ pūtikaḷevaraṃ. Savanagandhanti viṣaṭṭhavissagandhaṃ. Bhayānakanti avītarāgānaṃ bhayāvahaṃ. Kuṇapaṃ abhisamvisēyyaṃ bhastanti kuṇapabharitaṃ cammapasibbakaṃ, asakiṃ paggharitaṃ asucipuṇṇaṃ nānappakārassa asucino puṇṇaṃ hutvā asakiṃ sabbakālaṃ adhipaggharantaṃ “mama ida”nti abhinivesēyyaṃ.

Kimiva tahaṃ jānantī, vikūlakanti ativiya paṭikkūlaṃ asucihi maṃsapesihi soṇitehi ca upalittaṃ anekesaṃ kimikulānaṃ ālayaṃ sakuṇānaṃ bhattachhūtaṃ.
“Kimikulālasakuṇabhatta”ntipi pāṭho, kimīnaṃ avasiṭṭhasakuṇānañca bhattachhūtanti attho. Taṃ ahaṃ kaḷevaraṃ jānantī tṭhitā. Taṃ maṃ idāni vāreyyavasena kissa kena nāma kāraṇena diyyatīti dasseti. Tassa tañca dānaṃ kimiva kiṃ viya hotīti yojanā.

Nibbuyhati susānaṃ, aciraṃ kāyo apetaṃ viññāṇoti ayaṃ kāyo acireneva apagataṃ viññāṇo susānaṃ nibbuyhati upanīyati. Chuddhoti chaḍḍito. Kaḷiṅgaram viyāti niratthakakaṭṭhakhaṇḍasadiṣo. Jigucchamānehi ṇātīhīti ṇātijanehipi jigucchamānehi.

Chuddhūna naṃ susāneti naṃ kaḷevaraṃ susāne chaḍḍetvā. Parabhattanti paresaṃ soṇasiṅgālādīnaṃ bhattachhūtaṃ. Nhāyanti jigucchantāti “imassa pacchato āgatā”ti ettakenāpi jigucchamānā sasīsaṃ nimujjantā nhāyanti, pageva phuṭṭhavanto. Niyakā mātāpitaroti attano mātāpitaropi. Kiṃ pana sādharmaṇa janatāti itaro pana samūho jigucchati kimeva vattabbaṃ.

Ajjhositāti taṇhāvasena abhinivīṭṭhā. Asāreti niccasārādisārahite.

Vinibbhujitvāti viññāṇavinibbhogaṃ katvā. Gandhassa asahamānāti gandhaṃ assa kāyassa asahantī. Sakāpi mātāti attano mātāpi jiguccheyya koṭṭhāsānaṃ vinibbhujanena paṭikkūlabhāvāya suṭṭhutaṃ upaṭṭhahanato.

Khandhadhātuāyatananti rūpakkhandhādayo ime pañcakkhandhā, cakkhudhātuādayo imā aṭṭhārasadhātuyo, cakkhāyatanādīni imāni dvādasāyatanāni evaṃ khandhā dhātuyo āyatanāni cāti sabbaṃ idaṃ rūpārūpadhammajātaṃ samecca sambhuyya paccayehi katattā saṅkhatā, tayidaṃ tasmiṃ bhava pavattamānaṃ dukkhaṃ, jātipaccayattā jātimūlakanti. Evaṃ yoniso upāyena anuvicinantī cintayantī, vāreyyaṃ vivāhaṃ, kissa kena kāraṇena icchissāmi.

“Sīlāni brahmacariyaṃ, pabbajjā dukkarā”ti yadetaṃ mātāpitūhi vuttaṃ tassa paṭivacanaṃ dātuṃ “divase divase”tiādi vuttaṃ. Tattha divase divase tisattisatāni navanavā pateyyuṃ kāyamhīti dine dine tīṇi sattisatāni tāvadeva pītanisitabhāvena abhinavāni kāyasmīṃ sampateyyuṃ. Vassasatampi ca ghāto seyyoti nīrantaraṃ vassasatampi patamāno yathāvutto sattighāto seyyo. Dukkassa cevaṃ khayoti evaṃ ce vaṭṭadukkassa parikkhayaṃ bhavēyya, evaṃ mahantampi pavattidukkhaṃ adhivāsetvā nibbānādhigamāya ussāho karaṇīyoti adhippāyo.

Ajjhupagaccheti sampaṭiccheyya. Evasi vuttanāyena. Idaṃ vuttaṃ hoti - yo puggalo anamataggaṃ saṃsāraṃ aparimāṇaṃ vaṭṭadukkhaṃ dīpentaṃ satthuno vacanaṃ viññāya tṭhito yathāvuttaṃ sattighātadukkhaṃ sampaṭiccheyya, tena ceva vaṭṭadukkassa parikkhayaṃ siyāti. Tenāha - “dīgho tesāṃ saṃsāro, punappunañca haññamānā”nti, aparāparaṃ jātijarābyādhimaraṇādīhi bādhiyamānānantī attho.

Asurakāyete kālakaṇṭikādi petāsuraṇikāye. Ghātāti kāyacittānaṃ upaghātā vadhā.

Bahūti pañcavidhabandhanādīkammakāraṇavasena pavattiyamānā bahū anekaghātā. Vinipātagatassāti sesāpāyasaṅkhātā vinipātaṃ upagatassāpi. Pīḷiyamānassāti tiracchānādiatthabhāve abhigghātādīhi ābādhiyamānassa. Devesupi attānanti devatthabhāvesupi tānaṃ natthi rāgapariḷāhādīnā sadukkasavighātābhāvato. Nibbānasukhā paraṃ natthīti nibbānasukhato paraṃ

aññaṃ uttamaṃ sukhaṃ nāma natthi lokiyasukhassa
vipariṇāmasaṅkhārādukkhasabhāvattā. Tenāha bhagavā - “nibbānaṃ paramaṃ
sukha”nti.

Pattā te nibbānanti te nibbānaṃ pattāyeva nāma. Atha vā teyeva nibbānaṃ pattā. Ye
yuttā dasabalassa pāvacaṇeti sammāsambuddhassa sāsane ye yuttā payuttā.

Nibbinnāti virattā. Meti mayā. Vantasamāti suvānavamathusadisā. Tālavatthukatāti
tālassa patiṭṭhānasadisā katā.

Athāti pacchā, mātāpitūnaṃ attano ajjhāsayaṃ pavedetvā anikarattassa ca
āgatabhāvaṃ sutvā. Asitanicitamuduketi indanīlabhamarasamānavanṇatāya asite,
ghanabhāvena nicite, simbalitūlasamasamphassatāya muduke. Kese khaggena
chindiyāti attano kese sunisitena asinā chinditvā. Pāsādaṃ pidahitvāti attano
vasanapāsāde sirigabbhaṃ pidhāya, tassa dvāraṃ thaketvāti attho. Paṭhamajjhānaṃ
samāpajjīti khaggena chinne attano kese purato ṭhapetvā tattha
paṭikkūlamanasikāraṃ pavattentī yathāupaṭṭhite nimitte uppannaṃ paṭhamaṃ
jhānaṃ vasībhāvaṃ āpādetvā samāpajjī.

Sā ca sumedhā tahiṃ pāsāde samāpannā jhānanti adhippāyo. Aniccasaññaṃ
subhāvetīti jhānato vuṭṭhahitvā jhānaṃ pādakaṃ katvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā
“yaṃkiñci rūpa”ntiādinā aniccānupassanaṃ suṭṭhu bhāveti, aniccasaññaṃgahaṇeneva
cettha dukkhasaññaḍḍīnampi gahaṇaṃ katanti veditabbaṃ.

Maṇikanakabhūsitāṅgoti maṇivicittehi hemamālālaṅkārehi vibhūsitagatto.

Rajje āṇātiādi yācitākāraṇidassanaṃ. Tattha āṇāti ādhipaccaṃ. Issariyanti yaso
vibhavasampatti. Bhogā sukhāti iṭṭhā manāpiyā kāmūpabhogā. Daharikāsīti tvaṃ
idāni daharā taruṇī asi.

Nissaṭṭhaṃ te rajjanti mayhaṃ sabbampi tiyojanikaṃ rajjaṃ tuyhaṃ pariccattaṃ,
taṃ paṭipajjitvā bhoge ca bhuñjassu, ayaṃ maṃ kāmehiyeva nimantetīti mā
dummanā ahosi. Dehi dānānīti yathāruciyā mahantāni dānāni samaṇabrāhmaṇesu
pavattehi, mātāpitāro te dukkhitā domanassappattā tava pabbajjādhippāyaṃ sutvā
tasmā kāme paribhuñjantī. Tepi upaṭṭhahantī tesāṃ cittaṃ dukkhā mocehīti
evamettha padatthayojanā veditabbā.

Mā kāme abhinandīti vatthukāme kilesakāme mā abhinandi. Atha kho tesu kāmesu
ādinavaṃ dosaṃ mayhaṃ vacanānusārena passa ñāṇacakkhunā olokehi.

Cātuddīpoti jambudīpādīnaṃ catunnaṃ mahādīpānaṃ issaro. Mandhātāti evaṃnāmo
rājā, kāmabhogīnaṃ aggo aggabhūto āsi. Tenāha bhagavā - “rāhuggaṃ
attabhāvīnaṃ, mandhātā kāmabhogina”nti. Atitto kālaṅkatoti
caturāsītivassasahassāni kumārakīlāvasena caturāsītivassasahassāni oparajjivasena
caturāsītivassasahassāni cakkavattī rājā hutvā devabhogasadise bhoge bhuñjitvā
chattiṃsāya sakkānaṃ āyuppaṃ māṇakālaṃ tāvatimsabhavane saggasampattiṃ
anubhavitvāpi kāmehi atittova kālaṅkato. Na cassa paripūrītā icchā assa
mandhāturañña kāmesu āsā na ca paripuṇṇā āsi.

Satta ratanāni vasseyyāti sattapi ratanāni, vuṭṭhimā devo dasadisā byāpetvā,
samantena samantato purisassa rucivasena yadipi vasseyya, yathā taṃ
mandhātumahārājassa evaṃ santapi na catthi titti kāmānaṃ, atittāva maranti narā.
Tenāha bhagavā - “na kahāpaṇavassena, titti kāmesu vijjatī”ti.

Asisūnūpamā kāmā adhiḷuṭṭanaṭṭhena, sappasiropamā sappatibhayaṭṭhena, ukkopamā tiṇukkūpamā anudhanaṭṭhena. Tenāha “anudahantī”ti. Aṭṭhikaṅkalasannibhā appassādaṭṭhena.

Mahāvisāti halāhalādimahāvisasadisā. Aghamūlāti aghassa dukkhassa mūlā kāraṇabhūtā. Tenāha “dukhapphalā”ti.

Rukkhapphalūpamā aṅgapaccaṅgānaṃ phalibhaṅjanaṭṭhena. Maṃsapesūpamā bahuśādhāraṇaṭṭhena. Supinopamā ittarapaccupaṭṭhānaṭṭhena māyā viya palobhanato. Tenāha “vaṇcaniyā”ti, vaṇcakāti attho. Yācītakūpamāti yācītakabhaṇḍasadisā tāvakālikaṭṭhena.

Sattisūlūpamā vinivijjhanaṭṭhena. Rujjanaṭṭhena rogo dukkhatāsulabhata. Gaṇḍo kilesāsucipaggharaṇato. Dukkhuṇṇādanaṭṭhena aghaṃ. Maraṇasampāpanena nighaṃ. Aṅgārakāsusadisā mahābhitāpanaṭṭhena. Bhayaḥetutāya ceva vadhakapahūtātāya ca bhayaṃ vadho nāma, kāmāti yojanā.

Akkhātā antarāyikāti “saggamaggādhigamassa nibbānaḡāmimaggassa ca antarāyakaṛā”ti cakkhubhūtehi buddhādīhi vuttā. Gacchathāti anikarattaṃ sapariśaṃ viśajjati.

Kiṃ mama paro karissatīti paro añño mama kiṃ nāma hitaṃ karissati attano sīsamhi uttamaṅge ekādasahi aggīhi ḡayhamāne. Tenāha “anubandhe jarāmaraṇe”ti. Tassa jarāmaraṇassa sīsāḡḡhassa, ḡhātāya samugghātāya, ḡhātītabbaṃ vāyamītabbaṃ.

Chamanti chamāyaṃ. Idamavocanti idaṃ “dīgho bālānaṃ saṃsāro”tiādikaṃ saṃvegasaṃvattanakaṃ vacanaṃ avocaṃ.

Dīgho bālānaṃ saṃsāroti kilesakammavipākavaṭṭabhūtānaṃ khandhāyatanādīnaṃ paṭīpaṭīpavattisaṅkhāto saṃsāro aparīṇṇātavattukānaṃ andhabālānaṃ dīgho buddhaññēnapi aparicchindaniyo. Yathā hi anupacchinnattā avijjātaṇhānaṃ aparicchinnatāyeva bhavaṇṇabandhassa pubbā koṭī na paññāyati, evaṃ parāpi koṭīti. Puṇappuṇaṅca rodantanti aparāparaṃ sokavasena rudantānaṃ. Imināpi avijjātaṇhānaṃ anupacchinnatāṃyeva tesāṃ vibhāveti.

Assu thaññaṃ rudhiranti yaṃ ñātībyasanādīnā phuṭṭhānaṃ rodantānaṃ assu ca dārakakāle mātuthanato pītaṃ thaññaṅca yaṅca paccatthikehi ḡhātītaṃ rudhiraṃ. Saṃsāraṃ anamataggato saṃsārassa anu amataggattā ñāṇena anugantvāpi amataaggattā aviditaggattā iminā dīghena addhunā sattānaṃ saṃsarataṃ, aparāparaṃ saṃsarantānaṃ saṃsaritaṃ sarāhi, taṃ “kīva bahuka”nti anussarāhi, aṭṭhīnaṃ sannicayaṃ sarāhi anussara, upadhārehīti attho.

Idāni ādīnavassa bahubhāvaṅca upamāya dassetuṃ “sara caturodadhī”ti ḡāthamāha. Tattha sara caturodadhī upanīte assuthaññaṇrudhiramhīti imesaṃ sattānaṃ anamataggasaṃsāre saṃsarantānaṃ ekekassapi assumhi thaññe rudhiramhi ca paṃāṇato upametabbe caturodadhī cattāro mahāsamudde upamāvasena buddhehi upanīte sara sarāhi. Ekakappamaṭṭhīnaṃ, saṅcayaṃ vipulena samanti ekassa puḡḡalassa ekasmiṃ kappe aṭṭhīnaṃ saṅcayaṃ vepullapabbatena samaṃ upanītaṃ sara. Vuttampi cesāṃ -

“Ekassekena kappena, puḡḡalassaṭṭhisaṅcayo;
Siyā pabbatasamo rāsi, itī vuttaṃ mahesinā.

“So kho panāyaṃ akkhāto, vepullo pabbato mahā;
Uttaro gijjhakūṭassa, magadhānaṃ giribbaje”ti.

Mahiṃ jambudīpamupanītaṃ. Kolaṭṭhimattaguḷikā, mātā mātusveva nappahontīti jambudīpotisaṅkhātā mahāpathaviṃ kolaṭṭhimattā badaraṭṭhimattā guḷikā katvā tatthekekā “ayaṃ me mātu, ayaṃ me mātumātū”ti evaṃ vibhājiyamāne tā guḷikā mātā mātusveva nappahonti, mātā mātūsu akhīṇāsveva pariyantikā tā guḷikā parikkhayaṃ pariyādānaṃ gaccheyyūṃ, na tveva anamatagge saṃsāre saṃsarato sattassa mātumātaroti. Evaṃ jambudīpamahiṃ saṃsārassa dīghabhāvena upamābhāvena upanītaṃ manasi karohīti.

Tiṇakaṭṭhasākhāpalāsanti tiṇaṅca kaṭṭhaṅca sākāpalāsaṅca. Upanītanti upamābhāvena upanītaṃ. Anamataggatoti saṃsārassa anamataggabhāvato. Caturaṅgulikā ghaṭikāti caturaṅgulappamāṇāni khaṇḍāni. Pitupitusveva nappahontīti pitupitāmahesu eva tā ghaṭikā nappahonti. Idaṃ vuttaṃ hoti - imasmiṃ loke sabbaṃ tiṇaṅca kaṭṭhaṅca sākāpalāsaṅca caturaṅgulikā katvā tatthekekā “ayaṃ me pitu, ayaṃ me pitāmahassā”ti vibhājiyamāne tā ghaṭikāva parikkhayaṃ pariyādānaṃ gaccheyyūṃ, na tveva anamatagge saṃsāre saṃsarato sattassa pitupitāmahāti. Evaṃ tiṇaṅca kaṭṭhaṅca sākāpalāsaṅca saṃsārassa dīghabhāvena upanītaṃ sarāhīti. Imasmiṃ pana tṭhāne -

“Anamataggoyaṃ, bhikkhave, saṃsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṃ sattānaṃ taṇhāsaṃyojanānaṃ sandhāvataṃ saṃsarataṃ. Taṃ kiṃ maññatha, bhikkhave, katamaṃ nu kho bahutaraṃ, yaṃ vā vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṃ saṃsarataṃ amanāpasampayogā manāpavippayogā kandantānaṃ rodantānaṃ assupassannaṃ paggharitaṃ, yaṃ vā catūsu mahāsamuddesu udaka”ntiādikā - ‘anamataggapāli’ āharitabbā.

Sara kāṇakacchapanti ubhayakkhikāṇaṃ kacchapam anussara. Pubbasamudde aparato ca yugachiddanti puratthimasamudde aparato ca pacchimuttaradakkhiṇasamudde vātavegena paribbhamantassa yugassa ekacchiddaṃ. Siraṃ tassa ca paṭimukkanti kāṇakacchapassa sīsaṃ tassa ca vassasatassa vassasatassa accayena gīvaṃ ukkhipantassa sīsassa yugacchidde pavesanaṅca sara. Manussalābhamhi opammanti tayidaṃ sabbampi buddhuppādadhammadesanāsu viya manussattalābhe opammaṃ katvā paññāya sara, tassa atīva dullabhasabhāvattaṃ sārājjabhayassāpi aticcasabhāvattā. Vuttañhetam - “seyyathāpi, bhikkhave, puriso mahāsamudde ekacchiggaḷhaṃ yugaṃ pakkhipeyyā”tiādi.

Sara rūpaṃ pheṇapiṇḍopamassāti vimaddāsahanato pheṇapiṇḍasadisassa anekānatthasannipātato kāyasaṅkhātassa kalino, niccasārādivirahena asārassa rūpaṃ asuciduggandhaṃ jegucchapaṭikkūlabhāvaṃ sara. Khandhe passa anicceti pañcapi upādānakkhandhe hutvā abhāvaṭṭhena anicce passa ñāṇacakkhunā olokehi. Sarāhi niraye bahuvighātetī aṭṭha mahāniraye soḷasaussadaniraye ca bahuvighāte bahuddukkhe mahādukkhe ca anussara.

Sara kaṭasaṃ vaḍḍhenteti punappunaṃ tāsū tāsū jātīsū aparāparaṃ uppattiyaṃ punappunaṃ kaṭasaṃ susānaṃ ālahanameva vaḍḍhente satte anussara. “Vaḍḍhanto”ti vā pāli, tvaṃ vaḍḍhantoti yojanā. Kumbhīlabhayānīti udaraposanattaṃ akiccakāritāvasena odarikattabhayāni. Vuttañhi

“kumbhīlabhayanti kho, bhikkhave, odarikattassetam adhivacana”nti. Sarāhi cattāri saccānīti “idaṃ dukkhaṃ ariyasaccaṃ...pe... ayaṃ dukkhanirodhagāminipaṭipadā ariyasacca”nti cattāri ariyasaccāni yāthāvato anussara upadhārehi.

Evaṃ rājaputtī anekākāravokāraṃ anussaraṇavasena kāmesu saṃsāre ca ādīnavam pakāsetvā idāni byatirekenapi taṃ pakāsetum “amatamhi vijjamāne”tiādīmāha. Tattha amatamhi vijjamāneti sammāsambuddhena mahākaruṇāya upanīte saddhammāmate upalabbhamāne. Kiṃ tava pañcakaṭukena pītenāti pariyesanā pariggaho ārakkhā paribhogo vipāko cāti pañcasupi ṭhānesu tikhiṇataradukkhānubandhatāya savighātattā saupāyāsattā kiṃ tuyhaṃ pañcakaṭukena pañcakāmaguṇarasena pītena? Idāni vuttamevatthaṃ pākaṭataraṃ karontī āha - “sabbā hi kāmaratiyo, kaṭukatarā pañcakaṭukenā”ti, ativiya kaṭukatarāti attho.

Ye pariāhāti ye kāmā sampati kilesapariāhena āyatiṃ vipākapariāhena ca sapariāhā mahāvighātā. Jalitā kuthitā kampitā santāpitāti ekādasahi aggīhi pajjalitā pakkuthitā ca hutvā taṃsamaṅgīnaṃ kampanakā santāpanakā ca.

Asapattamhīti sapattarahite nekkhamme. Samāneti sante vijjamāne. “Bahusapattā”ti vatvā yehi bahū sapattā, te dassetuṃ “rājaggī”tiādi vuttaṃ. Rājūhi ca agginā ca corehi ca udakena ca dāyādādiappiyehi ca rājaggicoraudakappiyehi sādharmaṇato tesvevopamā vuttā.

Yesu vadhabandhoti yesu kāmesu kāmanimittaṃ maraṇapothanādiparikkilesa andubandhanādibandho ca hotīti attho. Kāmesūtiādi vuttassevatthassa pākaṭakaraṇaṃ. Tattha hīti hetuatthe nipāto. Yasmā kāmesu kāmahetu ime sattā vadhabandhanadukkhāni anubhavanti pāpuṇanti, tasmā āha - “asakāmā”ti, kāmā nāmete asanto hīnā lāmakāti attho. “Ahakāmā”ti vā pāṭho, so evattho. Ahāti hi lāmakapariyāyo “ahalokitthiyo nāmā”tiādīsu viya.

Ādīpitāti pajjalitā. Tiṇukkāti tiṇehi katā ukkā. Dahanti ye te muñcantīti ye sattā te kāme na muñcanti, aññadatthu gaṇhanti, te dahantiyeva, sampati āyatiṃca jhāpenti.

Mā appakassa hetūti pupphassādasadisassa parittakassa kāmasukhassa hetu vipulaṃ ulāraṃ paṇītaṃca lokuttaraṃ sukhaṃ mā jahi mā chaḍḍehi. Mā puthulomova baḷisaṃ gilitvāti āmisalobhena baḷisaṃ gilitvā byasanaṃ pāpuṇanto “puthulomo”ti laddhanāmo maccho viya kāme apariccajivā mā pacchā vihaññasi pacchā vighāṭaṃ āpajjasi.

Sunakhova saṅkhalābaddhoti yathā gaddulena baddho sunakho gaddulabandhena thambhe upanibaddho aññato gantuṃ asakkonto tattheva paribbhamati, evaṃ tvaṃ kāmataṇhāya baddho, idāni kāmaṃ yadipi kāmesu tāva damassu indriyāni damehi. Kāhinti khu taṃ kāmā, chātā sunakhaṃva caṇḍālāti khūti nipātamattaṃ. Te pana kāmā taṃ tathā karissanti, yathā chātajjhataṃ sapākā sunakhaṃ labhitvā anayabyasanaṃ pāpentīti attho.

Aparimitaṃca dukkhanti aparimāṇaṃ “ettaka”nti paricchindituṃ asakkuṇeyyaṃ nirayādīsu kāyikaṃ dukkhaṃ. Bahūni ca cittadomanassānīti citte labbhamānāni bahūni anekāni domanassāni cetodukkhāni. Anubhohisīti anubhavissasi. Kāmayuttoti kāmehi yutto, te appaṭinissajjanto. Paṭinissaja addhuve kāmehi addhuvehi aniccehi kāmehi vinissaja apehīti attho.

Jarāmarañabyādhigahitā, sabbā sabbattha jātiyoti yasmā hīnādibhedabhinnā sabbattha bhavādīsu jātiyo jarāmarañabyādhinā ca gahitā, tehi aparimuttā, tasmā ajaramhi nibbāne vijjamāne jarādīhi aparimutthehi kāmehi kiṃ tava payojananti yojanā.

Evaṃ nibbānaguṇadassanamukhena kāmesu bhavesu ca ādīnavam pakāsetvā idāni nibbattitaṃ nibbānaguṇameva pakāsentī “idamajara”ntiādinā dve gāthā abhāsi. Tattha idamajaranti idamevekaṃ attani jarābhāvato adhigatassa ca jarābhāva hetu ajaram. Idamamaranti etthāpi ese va nayo. Idamajarāmaranti tadubhayamekajjhaṃ katvā thomanāvasena vadati. Padanti vaṭṭadukkhato muccitukāmehi pabbajitabbato paṭipajjitabbato padaṃ. Sokahetūnaṃ abhāvato sokābhāvato ca asokaṃ. Sapattakaradhammābhāvato asapattaṃ. Kilesasambādhabhāvato asambādhaṃ. Khalitasañkhātānaṃ duccharitānaṃ abhāvena akhalitaṃ. Attānuvādādibhayānaṃ vaṭṭabhayassa ca sabbaso abhāvā bhayaṃ. Dukkūpatāpassa kilesassāpi abhāvena nirupatāpaṃ. Sabbametaṃ amatamahānibbānameva sandhāya vadati. Tañhi sā anussavādisiddhena ākārena attano upaṭṭhahantī tesam paccakkhato dassentī viya “ida”nti avoca.

Avigatamidam bahūhi amatanti idam amataṃ nibbānaṃ bahūhi anantaaparimāṇehi buddhādīhi ariyehi adhigataṃ ñātaṃ attano paccakkham kataṃ. Na kevalam tehi adhigatameva sandhāya vadati, atha kho ajjāpi ca labhanīyaṃ idāni pi adhigamanīyaṃ adhigantaṃ sakkā. Kena labhanīyanti āha “yo yoniso payuñjati”ti, yo puggalo yoniso upāyena satthārā dinnaovāde ṭhatvā yuñjati sammāpayogañca karoti, tena labhanīyanti yojanā. Na ca sakkā aghaṭamānenāti yo pana yoniso na payuñjati, tena aghaṭamānena na ca sakkā, kadāci pi laddhum na sakkāyevāti attho.

Evaṃ bhaṇati sumedhāti evaṃ vuttappakārena sumedhā rājakaññā saṃsāre attano saṃvega dīpaniṃ kāmesu nibbedhabhāginiṃ dhammakathaṃ katheti. Saṃkhāragate ratiṃ alabhamānāti aṇumattepi saṃkhārapavatte abhiratiṃ avindantī. Anunentī anikarattanti anikarattaṃ rājānaṃ saññāpentī. Kesa ca chamaṃ khipīti attano khaggena chinne kesa ca bhūmiyaṃ khipi chaḍḍesi.

Yācatassā pitaraṃ soti so anikaratto assā sumedhāya pitaraṃ koñcarājānaṃ yācati. Kinti yācatīti āha “vissajjetha sumedham, pabbajituṃ vimokkhasaccadassā”ti, sumedham rājaputtiṃ pabbajituṃ vissajjetha, sā ca pabbajitvā vimokkhasaccadassā aviparītanibbānadassāvinī hotūti attho.

Sokabhaya bhītāti ñātiviyogādi hetu sabbasmāpi saṃsārabhayato bhītā ñānuttaravasena utrāsītā. Sikkhamānāyāti sikkhamānāya samānāya cha abhiññā sacchikatā, tato eva aggaphalaṃ arahattaṃ sacchikataṃ.

Acchariyamabbhutaṃ taṃ, nibbānaṃ āsi rājakaññāyāti rājaputtiyā sumedhāya kilesehi parinibbānaṃ acchariyaṃ abbhutañca āsi. Cha labhiññāva siddhiyā kathanti ce pubbenivāsacaritaṃ, yathā byākari pacchime kāleti, pacchime khandhapa rinibbānakāle attano pubbenivāsapariyāpannacaritaṃ yathā byākāsi, tathā taṃ jānitabbanti.

Pubbenivāsaṃ pana tāya yathā byākataṃ, taṃ dassetuṃ “bhagavati koṇāgamane”tiādi vuttaṃ. Tattha bhagavati koṇāgamaneti koṇāgamane sammāsambuddhe loke uppanne. Saṅghārāmaṃhi navanivesamhīti saṅghaṃ uddissa

abhinavanivesite ārāme. Sakhiyo tisso janiyo, vihāradānaṃ adāsimhāti dhanañjānī khemā ahañcāti mayaṃ tisso sakhiyo ārāmaṃ saṅghassa vihāradānaṃ adamha.

Dasakkhattuṃ satakkhattunti tassa vihāradānassa ānubhāvena dasavāre devesu upapajimha, tato manussesu upapajjitvā puna satakkhattuṃ devesu upapajjimha, tatopi manussesu upapajjitvā puna dasasatakkhattuṃ saḥassavāraṃ devesu upapajjimha, tatopi manussesu upapajjitvā puna satāni satakkhattuṃ dasasaḥassavāre devesu upapajjimha, ko pana vādo manussesu. Evaṃ manussesu uppannavāresu kathāva natthi, anekasaḥassavāraṃ upapajjimhāti attho.

Devesu mahiddhikā ahumhāti devesu upapannakāle tasmim̐ tasmim̐ devanikāye mahiddhikā mahānubhāvā ahumha. Mānusakamhi ko pana vādoti manussattalābhe mahiddhikatāya kathāva natthi. Idāni tameva manussattabhāve ukkaṃsataṃ mahiddhikataṃ dassenti “sattaratanassa mahesī, itthiratanam̐ aham̐ āsi”nti āha. Tattha cakkaratanādīni satta ratanāni etassa santīti sattaratano, cakkavattī, tassa sattaratanassa. Chadosarahitā pañcakalyāṇā atikkantamanussavaṇṇā apattadibbavaṇṇāti evamādiguṇasamannāgadena itthīsu ratanabhūtā aham̐ ahoṣim̐.

So hetūti yaṃ taṃ koṇāgamanassa bhagavato kāle saṅghassa vihāradānaṃ kataṃ, so yathāvuttāya dibbasampattiyā ca hetu. So pabhavo taṃ mūlanti tasveva pariyāyavacanam̐. Sāva sāsane khantīti sā eva idha satthusāsane dhamme nijjhānakkhantī. Taṃ paṭhamasamodhānanti tadeva satthusāsanadhammena paṭhamam̐ samodhānam̐ paṭhamo samāgamo, tadeva satthusāsanadhamme abhiratāya pariyosāne nibbānanti phalūpacārena kāraṇam̐ vadati. Imā pana catasso gāthā theriyā apadānassa vibhāvanavasena pavattattā apadānapāḷiyampi saṅgham̐ āropitā.

Osānagāthāya evam̐ karontīti yathā mayā purimattabhāve etarahi ca kataṃ paṭipannam̐, evam̐ aññepi karonti paṭipajjanti. Ke evam̐ karontīti āha - “ye saddahanti vacanam̐ anomapaññassā”ti, ñeyyapariyantikaññatāya paripuṇṇapaññassa sammāsambuddhassa vacanam̐ ye puggalā saddahanti “evameta”nti okappanti, te evam̐ karonti paṭipajjanti. Idāni tāya ukkaṃsagatāya paṭipattiyā taṃ dassetuṃ “nibbindanti bhavagate, nibbinditvā virajjanti”ti vuttaṃ. Tassattho - ye bhagavato vacanam̐ yāthāvato saddahanti, te visuddhipaṭipadam̐ paṭipajjantā sabbasmim̐ bhavagate tebhūmake saṅkhāre vipassanāpaññāya nibbindanti, nibbinditvā ca pana ariyamaggena sabbaso virajjanti, sabbasmāpi bhavagatā vimuccantīti attho. Virāge ariyamagge adhigate vimuttāyeva hontīti.

Evametā therikādayo sumedhāpariyosānā gāthāsabhāgena idha ekajjham̐ saṅgham̐ ārūḷhā “tisattatiparimāṇā”ti. Bhāṇavārato pana dvādhikā chasatamattā theriyō gāthā ca. Tā sabbāpi yathā sammāsambuddhassa sāvikaḥbhāvena ekavidhā, tathā asekhābhāvena ukkhittapalighatāya saṃkiṇṇaparikkhatāya abbūḷhesikatāya niraggalatāya pannabhāratāya visaññuttatāya dasasu ariyavāsesu vuṭṭhavāsātāya ca, tathā hi tā pañcaṅgavippahīnā chaḷaṅgasamannāgatā ekārakkhā caturāpassenā paṇunnapaccekasaccā samavayasatṭhesanā anāvilasaṅkappā passaddhakāyasaṅkhārā suvimuttacittā suvimuttapaññā cāti evamādinā nayena ekavidhā.

Sammukhāparammukhābhedato duvidhā. Yā hi satthudharamānakāle ariyāya jātiyā jātā mahāpajāpatigotamiādayo, tā sammukhāsāvikā nāma. Yā pana bhagavato khandhaparinnibbānato pacchā adhigatavisesā, tā satipi satthudhammasarīrassa

paccakkhabhāve satthusarīrassa apaccakkhabhāvato parammukhāsāvikā nāma. Tathā ubhatobhāgavimuttipaññāvimuttitāvasena. Idha pāḷiyāgatā pana ubhatobhāgavimuttāyeva. Tathā sāpadānanāpadānabhedato. Yāsāñhi purimesu sammāsambuddhesu paccekabuddhesu sāvakabuddhesu vā puññakiriyāvasena katādhikāratāsāṅkhātamaṃ atthi apadānaṃ, tā sāpadānā. Yāsaṃ taṃ natthi, tā nāpadānā. Tathā satthuladdhūpasampadā saṅghato laddhūpasampadāti duvidhā. Garudhammapaṭiggahaṇamaṃhi laddhūpasampadā mahāpajāpatigotamī satthusantikāva laddhūpasampadattā satthuladdhūpasampadā nāma. Sesā sabbāpi saṅghato laddhūpasampadā. Tāpi ekatoupasampannā ubhatoupasampannāti duvidhā. Tattha yā tā mahāpajāpatigotamiyā saddhiṃ nikkhantā pañcasatā sākiyāniyo, tā ekatoupasampannā bhikkhusaṅghato eva laddhūpasampadattā mahāpajāpatigotamiṃ ṭhapetvā. Itarā ubhatoupasampannā ubhatosaṅghe upasampadattā.

Ehibhikkhuduko viya ehibhikkhuniduko idha na labbhati. Kasmā? Bhikkhunīnaṃ tathā upasampadāya abhāvato. Yadi evaṃ yaṃ taṃ therigāthāya subhaddāya kuṇḍalakesāya vuttaṃ -

“Nihacca jāṇuṃ vanditvā, sammukhā añjaliṃ akaṃ;
Ehi bhaddeti maṃ avaca, sā me āsūpasampadā”ti.

Tathā apadānēpi -

“Āyācito tadā āha, ehi bhaddeti nāyako;
Tadāhaṃ upasampannā, parittaṃ toyamaddasa”nti.

Taṃ kathanti? Nayidaṃ ehibhikkhunibhāvena upasampadaṃ sandhāya vuttaṃ. Upasampadāya pana hetubhāvato yā satthu āṇatti, sā me āsūpasampadāti vuttaṃ.

Tathā hi vuttaṃ aṭṭhakathāyaṃ “ehi, bhadde, bhikkhunupassayaṃ gantvā bhikkhunīnaṃ santike pabbajja upasampajjassūti maṃ avoca āṇāpesi. Sā satthu āṇā mayhaṃ upasampadāya kāraṇattā upasampadā aho”ti. Eteneva apadānagāthāyapi attho saṃvaṇṇitoti daṭṭhabbo.

Evampi bhikkhunivibhaṅge ehi bhikkhunīti idaṃ kathanti? Ehibhikkhunibhāvena bhikkhunīnaṃ upasampadāya asabhāvajotanavacanaṃ tathā upasampadāya bhikkhunīnaṃ abhāvato. Yadi evaṃ, kathaṃ ehibhikkhunīti vibhaṅge niddeso katoti? Desanānayasotapatitabhāvena. Ayañhi sotapatitatā nāma katthaci labbhamānassāpi anāhaṭaṃ hoti.

Yathā abhidhamme manodhātuniddese labbhamānampi jhānaṅgaṃ pañcaviññāṇasotapatitatāya na uddhaṭaṃ katthaci desanāya asambhavato. Yathā tattheva vatthuniddese hadayavatthu, katthaci alabbhamānassāpi gahaṇavasena. Tathā ṭhitakappiniddese. Yathāha -

“Katamo ca puggalo ṭhitakappī? Ayañca puggalo sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno assa, kappassa ca uḍḍayhanavelā assa, neva tāva kappo uḍḍayheyya, yāvāyaṃ puggalo na sotāpattiphalaṃ sacchikarotī”ti.

Evamidhāpi alabbhamānagahaṇavasena veditabbaṃ, parikappavacanañhetamaṃ sace bhagavā bhikkhunibhāvayogyaṃ kañci mātugāmaṃ ehi bhikkhunīti vadeyya, evampi bhikkhunibhāvo siyāti. Kasmā pana bhagavā evaṃ na kathesi? Tathā

katādhikārāṇaṃ abhāvato. Ye pana “anāsannasannihitabhāvato”ti kārāṇaṃ vatvā “bhikkhū eva hi satthu āsannacārī sadā sannihitāva, tasmā te ‘ehibhikkhū’ti vattabbataṃ arahanti, na bhikkhuniyo”ti vadanti, taṃ tesāṃ matimattaṃ. Satthu āsannadūrabhāvassa bhabbābhabbabhāvāsiddhattā. Vuttañhetāṃ bhagavatā -

“Saṅghāṭikaṇṇe cepi, bhikkhave, bhikkhu gahetvā piṭṭhito piṭṭhito anubandho assa pade padaṃ nikkhipanto, so ca hoti abhijjhālu kāmesu tibbasārāgo byāpannacitto paduṭṭhamanasaṅkappo muṭṭhassati asampajāno asamāhito vibbhantacitto pākatindriyo, atha kho so ārakāva mayhaṃ, ahañca tassa. Taṃ kissa hetu? Dhammañhi so, bhikkhave, bhikkhu na passati, dhammaṃ apassanto na maṃ passati.

“Yojanasate cepi so, bhikkhave, bhikkhu vihareyya. So ca hoti anabhijjhālu kāmesu na tibbasārāgo abyāpannacitto appaduṭṭhamanasaṅkappo upaṭṭhitassati sampajāno samāhito ekaggacitto saṃvutindriyo, atha kho so santikeva mayhaṃ, ahañca tassa. Taṃ kissa hetu? Dhammañhi so, bhikkhave, bhikkhu passati, dhammaṃ passanto maṃ passatī”ti.

Tasmā akārāṇaṃ desato satthu āsannānāsannatā. Akatādhikāratāya pana bhikkhunīnaṃ tattha ayogyatā. Tena vuttaṃ - “ehibhikkhuniduko idha na labbhatī”ti. Evaṃ duvidhā.

Aggasāvikā, mahāsāvikā, pakatisāvikāti tividhā. Tattha khemā, uppalavaṇṇāti imā dve therīyo aggasāvikā nāma. Kāmaṃ sabbāpi khīṇāsavattherīyo sīlasuddhiādi ke sampādentīyo catūsu satipaṭṭhānesu supaṭṭhitacittā sattabojjhaṅge yathābhūtaṃ bhāvetvā maggapaṭipāṭiyā anavasesato kilese khepetvā aggaphale patiṭṭhahanti. Tathāpi yathā saddhāvimuttato diṭṭhippattassa paññāvimuttato ca ubhatobhāgavimuttassa pubbabhāgabhāvanāvisesasiddho icchito viseso, evaṃ abhinīhāramahantatāpubbayogamahantatāhisasantāne sātisaṃyagūṇavisesassa nipphādītattā sīlādīhi guṇehi mahantā sāvīkāti mahāsāvikā. Tesūeva pana bodhipakkhiyadhammesu pāmokkhabhāvena dhurabhūtānaṃ sammādiṭṭhisammāsamādhīnaṃ sātisaṃyagikkānubhāvanibbattiyā kārāṇabhūtāya tajjābhinihāratāya sakkaccaṃ nīrantaraṃ cīrakkālasambhūtāya sammāpaṭipattiyā yathākkamaṃ paññāya samādhimhi ca ukkaṃsapāramippattiyā savisesaṃ sabbaguṇehi aggabhāve ṭhitattā tā dvepi aggasāvikā nāma.

Mahāpajāpatigotamiādayo pana abhinīhāramahantatāya pubbayogamahantatāya ca paṭiladdhaguṇavisesavasena mahatīyo sāvīkāti mahāsāvikā nāma. Itarā therīkā tissā vīrā dhīrāti evamādikā abhinīhāramahantatādīnaṃ abhāvena pakatisāvikā nāma. Tā pana aggasāvikā viya mahāsāvikā viya ca na parimitā, atha kho anekasatāni anekasahassāni veditabbāni. Evaṃ aggasāvikādibhedato tividhā. Tathā suññatavimokkhādibhedato tividhā.

Paṭipadādivibhāgena catubbidhā. Indriyādhikavibhāgena pañcavidhā. Tathā paṭipattiyādivibhāgena pañcavidhā. Animittavimuttādivasena chabbidhā. Adhimuttibhedena sattavidhā. Dhurapaṭipadādivibhāgena aṭṭhavidhā. Vimuttivibhāgena navavidhā dasavidhā ca. Tā panetā yathāvuttana dhurabhedena vibhajjamānā vīsati honti, paṭipadādivibhāgena vibhajjamānā cattālīsa honti. Puna paṭipadābhedenā dhurabhedena vibhajjamānā asīti honti. Atha vā suññatāvimuttādivibhāgena vibhajjamānā cattālīsādhikāni dvesatāni honti. Puna indriyādhikavibhāgena vibhajjamānā dvisatuttarasahassaṃ hontīti. Evametāsaṃ

therīnaṃ attano guṇavaseneva anekabhedabhinnatā veditabbā. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana heṭṭhā theragāthasaṃvaṇṇanāyaṃ vuttanayeneva gahetabboti.

Sumedhātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Mahānipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nigamanagāthā

Ettāvatā ca -

“Ye te sampannasaddhammā, dhammarājassa satthuno;
Orasā mukhajā puttā, dāyādā dhammanimmitā.

“Sīlādiguṇasampannā, katakiccā anāsavā;
Subhūtiādayo therā, therīyo therikādayo.

“Tehi yā bhāsītā gāthā, aññabyākaraṇādinā;
Tā sabbā ekato katvā, theragāthāti saṅghaṃ.

“Āropesum mahātherā, therīgāthāti tādino;
Tāsaṃ atthaṃ pakāsetum, porāṇaṭṭhakathānayaṃ.

“Nissāya yā samāraddhā, atthasaṃvaṇṇanā mayā;
Sā tattha paramatthānaṃ, tattha tattha yathārahaṃ.

“Pakāsanā paramatthadīpanī, nāma nāmato;
Sampattā pariniṭṭhānaṃ, anākulavinicchayā;
Dvānavutiparimāṇā, pāḷiyā bhāṇavārato.

“Iti taṃ saṅkharontena, yaṃ taṃ adhigataṃ mayā;
Puññaṃ tassānubhāvena, lokanāthassa sāsanaṃ.

“Ogāhetvā visuddhāya, sīlādipaṭipattiyā;
Sabbepi dehino hontu, vimuttirasabhāgino.

“Ciraṃ tiṭṭhatu lokasmiṃ, sammāsambuddhasāsanaṃ;
Tasmiṃ sagāravā niccaṃ, hontu sabbepi pāṇino.

“Sammā vassatu kālena, devopi jagatīpati;
Saddhammanirato lokaṃ, dhammeneva pasāsātū”ti.

Badaratitthavīhāravāsīnā ācariyadhammapālattherena

Katā

Therīgāthānaṃ atthasaṃvaṇṇanā niṭṭhitā.

Therīgāthā-aṭṭhakathā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών. 16. Το μεγάλο βιβλίο έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org